

**GINKGO BILOBA L. O‘SIMLIGINING BOTANIK TAVSIFI,
O‘SIMLIKLAR QOPLAMIDAGI O‘RNI, TARQALISHI VA AHAMIYATI**

Andijon Davlat Pedagogika Insituti
Aniq va Tabiiy fanlar fakulteti
Biologiya yo‘nalishi 103-guruh talabasi
Janibekova Yulduzxon

Annotatsiya

Ushbu maqolada Ginkgo biloba L. o‘simligining botanik tavsifi, tarqalishi, ekologik ahamiyati va insoniyat uchun foydalari tahlil qilingan. Ginkgo biloba – dunyodagi eng qadimgi o‘simliklardan biri bo‘lib, uning biologik va ekologik xususiyatlari ko‘plab fan tarmoqlari uchun muhimdir. Maqolada uning morfologik xususiyatlari, tabiiy areali va inson faoliyati natijasida tarqalishi haqida batafsil ma’lumotlar keltirilgan

Annotation

This article analyzes the botanical description, distribution, ecological significance, and benefits of Ginkgo biloba L. for humanity. Ginkgo biloba is one of the oldest plants in the world, with unique biological and ecological characteristics that are of great importance to various scientific disciplines. The article provides detailed information on its morphological features, natural habitat, and spread due to human activities

Аннотация

В данной статье анализируются ботаническое описание, распространение, экологическая значимость и польза Ginkgo biloba L. для человечества. Ginkgo biloba – одно из самых древних растений в мире, обладающее уникальными биологическими и экологическими характеристиками, которые представляют большой интерес для различных научных дисциплин. В статье приведена подробная информация о морфологических особенностях, природном ареале и распространении растения вследствие деятельности человека.

Kalit so‘zlar: Ginkgo biloba, qadimgi o‘simlik, botanik tavsif, ekologik ahamiyat, tibbiyot, farmatsevtika, tarqalish.

Keywords: Ginkgo biloba, ancient plant, botanical description, ecological significance, medicine, pharmaceuticals, distribution.

Ключевые слова: Ginkgo biloba, древнее растение, ботаническое описание, экологическая значимость, медицина, фармацевтика, распространение.

Kirish

Ginkgo biloba – dunyodagi eng qadimgi o‘simliklardan biri bo‘lib, u 270 million yildan ortiq vaqt mobaynida mavjud. Ushbu o‘simlik noyob biologik va ekologik xususiyatlarga ega bo‘lib, nafaqat fan olimlari, balki tibbiyot va ekologiya sohasi mutaxassislarini ham qiziqtiradi. Ushbu maqolada Ginkgo biloba L. o‘simligining botanik tavsifi, uning ekotizimdagi o‘rni, tarqalishi va insoniyat uchun ahamiyati tahlil qilinadi.

Ginkgo biloba L. o‘simligining botanik tavsifi Ginkgo biloba L. – Ginkgoaceae oilasiga mansub yagona tirik qolgan vakil hisoblanadi. U kuchli daraxt bo‘lib, 30–40 metr balandlikka yetishi mumkin. Barglari yelpig‘ichsimon, ikki bo‘lakli bo‘lib, kuz faslida sariq rangga kiradi. Daraxt ikki uyli (o‘zaro alohida erkak va urg‘ochi daraxtlarga ega) bo‘lib, changlanishi shamol yordamida sodir bo‘ladi. Mevasi yong‘oqsimon tuzilishga ega bo‘lib, tarkibida efir moylari mavjud.

Ginkgo biloba L. paleobotanika nuqtayi nazaridan juda qadimiy turlardan biri bo‘lib, u asosan mezozoy erasi davrida keng tarqalgan. Bu o‘simlikning rivojlanishi davomida ko‘plab biologik moslashuv jarayonlari sodir bo‘lgan.

Ginkgo barglarining maxsus shakli va tuzilishi unga ekstremal iqlim sharoitlariga chidamli bo‘lish imkonini beradi.

Ginkgo biloba L. o‘simligining o‘simliklar qoplamidagi o‘rni Ginkgo biloba tabiiy holda Xitoyning ayrim mintaqalarida uchraydi. U odatda nam iqlimli hududlarda yaxshi o‘sadi va tuproq unumdorligini oshiruvchi xususiyatga ega. Ekologik ahamiyati jihatidan bu daraxt shahar sharoitlariga juda chidamli bo‘lib, havo ifloslanishiga bardosh bera oladi. U ko‘p hollarda bog‘-parklar, xiyobonlar va shahar landshaftlarida bezak daraxti sifatida ishlatiladi.

Shuningdek, Ginkgo biloba tabiiy regeneratsiya qobiliyatiga ega bo‘lib, ayrim biologik mutaxassislar uni ekologik muhitni barqarorlashtirishda muhim vosita sifatida ko‘radi. Bu daraxt tuproq eroziyasini kamaytirishda ham katta rol o‘ynaydi.

Ginkgo biloba L. o‘simligining tarqalishi Dastlab Ginkgo biloba Yer yuzida juda keng tarqalgan bo‘lgan. Biroq muzlik davridan keyin uning tabiiy areali keskin kamayib, hozirda Xitoyning ayrim tog‘li hududlarida yovvoyi holda uchraydi. Bugungi kunda bu o‘simlik Yaponiya, Koreya, AQSh va Yevropaning ko‘plab mamlakatlarida madaniy ravishda ekiladi va ko‘paytiriladi. Ayniqsa, Xitoy va Yaponiyada Ginkgo biloba muqaddas daraxt sifatida qadrlanadi.

Bundan tashqari, ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, Ginkgo biloba harorat o'zgarishlariga moslashish qobiliyatiga ega. Uning butun dunyo bo'ylab keng tarqalishiga asosiy sabab, uning yuqori biologik chidamliligi va insonlar tomonidan faol ekilishi bilan bog'liq.

Ginkgo biloba L. o'simligining ahamiyati

Tibbiyotdagi ahamiyati Ginkgo biloba barglari va urug'lari tibbiyotda keng qo'llaniladi. Uning ekstrakti asosan qon aylanishini yaxshilash, miya faoliyatini rag'batlantirish va xotirani mustahkamlash uchun ishlatiladi. Shuningdek, antioksidant xususiyatlarga ega bo'lib, organizmdagi erkin radikallar ta'sirini kamaytiradi. Shuning uchun ham Parkinson va Alzheimer kabi kasalliklarning oldini olishda foydalaniladi. Shuningdek, Ginkgo biloba ekstrakti keksayish jarayonlarini sekinlashtirishga yordam beradi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ushbu o'simlik yurak qon-tomir kasalliklarini kamaytirishda ham muhim ahamiyatga ega. Ekologik va bezak ahamiyati Ginkgo biloba shahar muhitida havoni tozalashga yordam beradi. U sanoat va avtomobil transportidan chiqadigan gazlarga chidamli bo'lib, ekologik muvozanatni saqlashga xizmat qiladi. Shuningdek, kuz faslida barglarining yorqin sarg'ish tusga kirishi sababli bog'-park va xiyobonlarni yanada jozibali qiladi.

Qishloq xo'jaligidagi ahamiyati Ginkgo biloba urug'lari Osiyo oshxonasida foydalaniladi. Ayniqsa, Xitoy va Yaponiyada uning yong'oqsimon mevasi delikates hisoblanib, turli taomlarga qo'shiladi. Shuningdek, yog'ochi mustahkam bo'lib, mebel va bezak buyumlari ishlab chiqarishda ishlatiladi. Qishloq xo'jaligidagi ahamiyati Ginkgo biloba urug'lari Osiyo oshxonasida foydalaniladi. Ayniqsa, Xitoy va Yaponiyada uning yong'oqsimon mevasi delikates hisoblanib, turli taomlarga qo'shiladi. Shuningdek, yog'ochi mustahkam bo'lib, mebel va bezak buyumlari ishlab chiqarishda ishlatiladi. Bundan tashqari, Ginkgo biloba farmatsevtika sanoatida ham foydalaniladi. Uning tarkibidagi biokimyoviy moddalar turli xil dori vositalari tarkibiga kiritilgan bo'lib, nevrologik kasalliklarni davolashda qo'llaniladi.

Xulosa

Ginkgo biloba L. – noyob biologik va ekologik xususiyatlarga ega qadimiy daraxt hisoblanadi. Uning o'simlik dunyosidagi o'rni, tarqalishi va insoniyat uchun foydali jihatlari ko'plab ilmiy tadqiqotlarda o'rganilgan. Bugungi kunda ushbu o'simlik nafaqat tibbiyot va ekologiya sohalarida, balki qishloq xo'jaligi va bezakbop landshaft dizaynida ham keng qo'llaniladi. Uni muhofaza qilish va ko'paytirish kelajak avlodlar uchun ham katta ahamiyat kasb etadi. Shuningdek,

Ginkgo biloba global ekologik muammolarni hal etishda muhim vositalardan biri bo'lishi mumkin.

Foydalangan adabiyotlar:

1. Mustafoyev.S.M. "Botanika" O'zbekiston Toshkent-2002. 472 bet
2. O'.Pratov.,Q.Jumaev. Yuksak o'simliklar sistematikasi. Toshkent, "O'AJBNT", 2003, 146 bet.